

Informatiebrief

Zaaknummer: Z - 22/069246
Documentnummer: 327853
Datum: Dinsdag 6 december 2022 verzonden: 7 december 2022
Onderwerp: Aanpak energiearmoede
Portefeuillehouder: Wethouder De Bruijn

Bijlage(n): n.v.t

Geachte Raad,

Op woensdag 19 oktober jl. heeft u de eerste informatiebrief ontvangen over de aanpak bestrijding energiearmoede. Hierin gaven wij aan dat u als vervolg hierop meer informatie zou ontvangen in de vorm van een plan van aanpak. Met deze brief geven wij u die informatie.

Rijksmiddelen: energietoeslag en SPUK

Veel huishoudens hebben te maken met energiearmoede. De hoge energieprijzen zorgen ervoor dat veel mensen in de knel (komen te) zitten. Dit heeft effect op de lichamelijke en geestelijk gezondheid en het sociale leven. Om te voorkomen dat mensen financiële problemen krijgen, hebben gemeenten van de Rijksoverheid geld gekregen om alle huishoudens met een laag inkomen een energietoeslag uit te keren. Daarnaast heeft het Rijk middelen beschikbaar gesteld om de huishoudens die het hardst getroffen worden te ondersteunen met het omlaag brengen van de energierekening.

De middelen voor de aanpak energiearmoede richten zich op zowel huur- als koopwoningen en worden uitgekeerd door middel van een specifieke uitkering (SPUK). Het doel van de SPUK is om de energierekening van huishoudens die kampen met energiearmoede te verlagen. Gemeenten bepalen zelf hoe ze de middelen besteden en hebben tot en met 31 december 2024 de tijd om ze uit te geven.

Hoeveel energiearme huishoudens zijn er in Voorschoten?

Wanneer huishoudens meer dan 10% van hun inkomen kwijt zijn aan het verwarmen van hun huis om prettig te wonen, kan er sprake zijn van energiearmoede. Naast hoge energiekosten gaat het er ook om dat mensen een laag inkomen hebben. Energiearme huishoudens geven gemiddeld 13% tot 20% van hun inkomen uit aan energie. Energiearmoede treft zowel nieuwe groepen als mensen die al in bestaansonzekerheid leven.

Een goed geïsoleerde woning is een belangrijke stap naar lagere energielasten en meer comfort. Maar er zijn ook mensen die, zelfs in een duurzame woning, moeite hebben met rondkomen omdat hun inkomen te laag is. Als een huishouden moet rondkomen van het minimumloon of van een uitkering kan een kleine stijging van de energieprijzen al tot betalingsproblemen leiden. Lage inkomens hebben vaak geen spaargeld om plotseling hogere rekeningen op te kunnen vangen. Ze wonen vaker in slecht geïsoleerde woningen en hebben geen geld om hun huis te verduurzamen. Of ze zijn afhankelijk van huisbazen en woningcorporaties.

Recente cijfers laten zien dat naar schatting 6,9% van alle huishoudens in Voorschoten energiearm zijn. Dat zijn 1.700 huishoudens. Binnen deze groep zijn er ongeveer 800 huishoudens die én een laag inkomen hebben én een slecht geïsoleerde woning én dus veel energiekosten maken. Daarnaast zijn er ook ongeveer 200 huishoudens die in verborgen energiearmoede leven. Vanwege geldtekort zetten zij de verwarming uit.

Plan van aanpak: 3 sporen

De doelstelling van de aanpak is als volgt:

Het verlichten van acute financiële noodsituaties én het aanbrengen van energiebesparende voorzieningen & uitbrengen van energieadvies bij huishoudens met energiearmoede, wat kan leiden tot lager energieverbruik en daarmee een lagere energierekening.

Om dit te bereiken zet de gemeente in op drie sporen:

1. Energiebesparing
2. (Inkomens)ondersteuning huishoudens
3. Ondersteuning (sport)verenigingen en organisaties

Elk spoor bestaat uit verschillende deelactiviteiten waarbij altijd wordt samengewerkt met relevante stakeholders. De aanpak is niet in beton gegoten. Het is een lerende aanpak over hoe de doelgroep het beste bereikt en geholpen kan worden. Belangrijk hierbij is eenvoud in de uitvoering. We leren in de praktijk samen met onze partners, doen ervaring op met de doelgroep en passen de aanpak waar nodig en mogelijk aan. Daarnaast valt of staat een bepaalde aanpak met de juiste communicatie en het op een juiste manier verwijzen van mensen.

Spoor 1: Energiebesparing

Lokaal FIX-team

Er zijn doorgaans twee manieren hoe het installeren van kleine energiebesparende maatregelen en het geven van energieadvies bij mensen thuis georganiseerd kan worden. De eerste manier is om een opdracht uit te zetten bij een gespecialiseerde marktpartij die tegen een bepaald tarief een vooraf bepaald maximaal aantal energiebesparende maatregelen installeert. De tweede manier is om een dergelijke klussendienst, in samenwerking met maatschappelijke partners, lokaal op te zetten.

Het eerste idee - zoals ook gecommuniceerd in de raadsbrief van 19 oktober - was om deze twee manieren van organiseren te combineren, door op de korte termijn een geprofessionaliseerde klussendienst langs de deuren te sturen, en om op de langere termijn deze dienst lokaal te borgen. Voortschrijdend inzicht leert ons echter dat professionele klussendiensten uitdagingen hebben met betrekking tot capaciteit en niet op een al te korte termijn kunnen starten. Daarnaast is het binnen het budget met een lokaal fix-team mogelijk om woningen uitgebreider te 'fixen' dan een marktpartij zou kunnen doen. Dit levert per woning een grotere energiebesparing en daarmee een lagere energierekening op. Ook vinden we het belangrijk om het maatschappelijk middenveld van begin af aan te betrekken, en dat er naast de fysieke aanpassing aan de woning ook aandacht is voor eventueel andere sociale problematiek.

Om bovenstaande redenen is er gekozen om gelijk aan de slag te gaan met het opzetten van een lokaal fix-team. Veel gemeenten in Nederland maken gebruik van een dergelijk concept. In Amsterdam (onder andere) hebben ze bijvoorbeeld de FIX-brigade; in Nijmegen de energiefixers, en in Dordrecht de energiehulp. De essentie van deze drie concepten is hetzelfde: een lokaal geworven en opgeleid team van fixers komt op aanvraag langs bij de inwoners om hun huis te voorzien van kleine energiebesparende maatregelen. Dit zijn allemaal bespaarmaatregelen die in veel gevallen in huurwoningen gedaan kunnen worden. Bij al deze onderdelen worden de bewoners meegenomen en krijgen zij advies op maat over wat zij zelf nog extra kunnen doen om energie te besparen en het binnenklimaat te verbeteren.

Het grote voordeel van een lokaal fix-team ten opzichte van een marktpartij is de lokale verankering die het heeft in de gemeente. Voorschoten Voor Elkaar, de woningcorporaties, en andere sociale partners hebben als geen ander zicht op de problematiek en staan al in nauw contact met de doelgroep. Door een lokaal fix-team te ontwikkelen in samenwerking met deze partners, wordt er gebouwd aan vertrouwen. En vertrouwen is essentieel om achter de voordeur te mogen komen bij een kwetsbare doelgroep.

Daarnaast is aan het lokaal fix-team ook een leerwerktraject verbonden. Binnen het lokaal fix-team wordt dus gewerkt met ervaren fixers en leerling-fixers. Jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt worden opgeleid tot fixer. We gaan hiervoor in gesprek met de sociale werkvoorziening DZB en met de consultants werk (jongeren uit de bijstand). Deze leerlingen krijgen een brede praktijkopleiding waarbij zij naast gereedschapsgebruik ook praktijkervaring opdoen met timmerwerk, loodgieterswerk, elektra, cv-techniek, e.d. Door daarnaast goed te ondersteunen bij in-, door- en uitstroom kunnen deze leerlingen in potentie helpen het gat op te vullen dat bestaat binnen de installatiebranche en energietransitie.

Er is inmiddels een start gemaakt met de opzet van het lokaal fix-team in Voorschoten. We zijn in gesprek met Voorschoten Voor Elkaar, de woningcorporaties en organisaties/stichtingen die hierin ondersteunen (onder andere de FIXbrigade). Wij houden u op de hoogte over de voortgang hiervan.

Isolatie woningen

We richten ons gemeentebreed op de energetisch slechte woningen. Vanuit het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) en de prestatieafspraken van BZK met Aedes wordt ingezet op het uitfasen van EFG-labels voor 2030 respectievelijk 2028. Met de SPUK energiearmoede is al een deel van het geld bestemd voor het NIP naar de gemeenten gekomen. Met dit geld gaan we bij een selecte groep huishoudens uit de doelgroep die wonen in een huis met een slecht energielabel een zo groot mogelijke energiebesparing realiseren door middel van één grote isolatiemaatregel. Hieronder kan bijvoorbeeld spouwmuurisolatie vallen of het plaatsen van dubbel glas. Welke maatregel de grootst mogelijke energiebesparing realiseert hangt af van de woning. Dit vraagt dan ook om maatwerk.

Witgoedregeling

Na inventarisatie van verschillende witgoedregelingen van andere gemeenten is gebleken dat een effectieve regeling grote druk uitoefent op het budget. Voor nu wordt daarom de keuze gemaakt om de SPUK-middelen in te zetten voor het opzetten van een lokaal fix-team voor het installeren van kleine isolatiemaatregelen en het geven van energieadvies bij mensen thuis. Dit levert een grotere energiebesparing en daarmee besparing op de energierekening op dan het vervangen van witgoed. Het geld in kader van het Nationaal Isolatieprogramma wordt daarnaast ingezet voor het nemen van grotere isolatiemaatregelen, zoals hierboven beschreven.

Tijdens de huisbezoeken door het fix-team wordt zowel de staat van het huis als de staat van het witgoed geïnventariseerd. Op basis van die gegevens zou eventueel in de toekomst alsnog aan een witgoedregeling gedacht kunnen worden.

Spoor 2: (Inkomens)ondersteuning huishoudens

Energietoeslag

Om mensen met lage inkomens snel te ondersteunen bij de stijging van de energieprijzen is door het ministerie van SZW de energietoeslag ontwikkeld. De gemeente Leidschendam-Voorburg voert de regeling uit voor de gemeente Voorschoten. 322 huishoudens in Voorschoten hebben de toeslag ambtshalve (zonder aanvraag) ontvangen. Daarnaast zijn er 650 aanvragen binnengekomen, waarvan 315 aanvragen zijn toegekend en uitbetaald, 173 aanvragen zijn

afgewezen, 27 aanvragen zijn buiten behandeling gesteld en 135 aanvragen staan nog open voor behandeling. Tot en met 30 november konden inwoners de eenmalige energietoeslag 2022 aanvragen. Met de energietoeslag hebben we 96% van de huishoudens met een laag inkomen (tot 120% van het sociaal minimum) weten te bereiken. Dat zijn dus bijna alle huishoudens waarvoor de regeling is bedoeld. Ook in 2023 kunnen inwoners de energietoeslag weer aanvragen.

Landelijk noodfonds energie

Het Kabinet heeft op Prinsjesdag een tijdelijk noodfonds energie aangekondigd als onderdeel van een omvangrijk pakket aan maatregelen gericht op het dempen van de negatieve gevolgen van de hoge energieprijzen. Dit noodfonds heeft als doel om te voorkomen dat financieel kwetsbare huishoudens ondanks deze maatregelen toch problematisch schulden bij hun energieleverancier opbouwen. Het fonds denkt hierbij specifiek aan het ondersteunen van huishoudens in de problemen met een inkomen tot 200% van het bruto sociaal minimum, in combinatie met een hoge energienota. Het fonds is door energieleveranciers en maatschappelijk organisaties opgericht en zal naar verwachting begin januari 2023 in werking treden. Het noodfonds loopt in principe in april 2023 af. Binnenkort volgt nadere informatie vanuit de initiatiefnemers.

Tijdelijk gemeentelijk noodfonds

Gemiddeld genomen redden huishoudens het met de maatregelen die door het Rijk zijn genomen, zoals de energietoeslag van 1300 euro in 2022 én 2023, de eindejaarskorting op de energierekening van in totaal 380 euro en het energie plafond die per 1 januari wordt toegepast op de energierekening van alle huishoudens. Echter, huishoudens met een enorme stijging van de energielasten, weinig inkomen, of net te veel waardoor ze de compensatieregelingen mislopen, dreigen tussen wal en schip te raken. Zij kunnen in acute financiële nood komen. Er zijn al noodgelden en noodfondsen in de gemeente, zoals het sociaal hulpfonds, de kerken en noodhulpbureau Stichting Urgente Noden (SUN). Naast het landelijk noodfonds werken we aan een tijdelijk aanvullend gemeentelijk noodfonds voor inwoners én zelfstandige ondernemers in Voorschoten. We zijn hierover in gesprek met SUN.

Uitgangspunt is dat iedereen die door de energierekening in acute problemen komt aan kan kloppen bij dit fonds. Daarbij wordt gekeken naar het overgebleven besteedbaar inkomen in plaats van de hoogte van het inkomen. SUN betaalt niet uit aan personen, maar direct aan een schuldeiser. Aanvragen moeten dan ook ingediend worden door een intermediair, in dit geval zou dat de armoederegisseur van Voorschoten voor Elkaar zijn. SUN beschikt al over veel eigen middelen om hulpverlening richting Voorschotenaren op te kunnen pakken. Om extra aanvragen vanuit Voorschoten op te vangen wordt verwacht dat er vooralsnog een bedrag van 50.000 euro nodig is vanuit de gemeente, waarbij overgebleven middelen terug zullen vloeien richting de gemeente. Een voorstel hiervoor volgt.

'Warme' huiskamer

Mocht het deze winter erg koud worden, is het belangrijk dat inwoners niet in de kou komen te zitten. Om inwoners thuis energie te laten besparen wordt er gekeken naar het inrichten van een locatie waar mensen in de koude maanden (jan-april) samen kunnen komen op een centrale plek (een 'warme' huiskamer). Iedereen is daar welkom om te werken, te ontmoeten, huiswerk te maken of een spelletje te doen. Ouderen, jongeren, zzp'ers, gezinnen of studenten, voor iedereen die een warme plek zoekt. Op dit moment wordt hierover het gesprek gevoerd met de Bibliotheek, het zwembad en de buurthuizen. Op deze locaties kunnen inwoners tevens informatie vinden en geholpen worden bij het aanvragen van de energietoeslag en bij armoede- en schuldenproblematiek. Voor energiecompensatie van deze locaties wordt een financiële bijdrage van de gemeente verwacht rond de € 18.000. Een definitief voorstel volgt.

Spoor 3: Ondersteuning (sport)verenigingen en organisaties

Inventarisatie energiekosten

Veel huishoudens kampen momenteel met energiearmoede als gevolg van de aanzienlijke stijging van de energieprijzen. De zorgen over de hogere energiekosten gelden ook voor maatschappelijke organisaties als sport- en cultuurverenigingen, welzijnsorganisaties en buurthuizen. De gemeente Voorschoten wil graag met deze organisaties meedenken.

Inmiddels is gestart met een inventarisatieronde om inzicht te krijgen in de energiekosten en het effect ervan op de begroting van de organisaties. Op basis van de reacties wordt er gekeken of en op welke wijze tegemoet gekomen kan worden in de stijging van de energiekosten. Dit is afhankelijk van de middelen die door het Rijk aan de gemeente beschikbaar worden gesteld. Hierover wordt begin december 2022 duidelijkheid verwacht als de najaarsnota in de Tweede Kamer wordt behandeld.

Betere dienstverlening i.c.m. communicatie

In 2023 wordt het sociaal raadsliedenwerk en de inzet van de armoederegisseur uitgebreid. Dit zijn maatregelen die een belangrijke bijdrage leveren aan het voorkomen en bestrijden van armoede in Voorschoten. De armoederegisseur is een belangrijk spil in de keten van armoede en ondergebracht bij de brede welzijnsorganisatie Voorschoten voor Elkaar. Hier kunnen inwoners terecht voor alle hulp bij geldzaken, zowel telefonisch als via persoonlijk contact. Via vroegsignalering (Eerste Hulp Bij Geldzorgen) benadert de gemeente inwoners met betaalachterstanden proactief om hen hulp aan te bieden.

In de werkelijkheid blijkt het landschap van schuldhulp diffuus. Er zijn verschillende partijen binnen de sociale alliantie, waarbij niet altijd duidelijk is wat deze partij kan bieden, wat de beoordelingscriteria zijn of waar men zich überhaupt kan melden. We gaan inzetten op een duidelijkere en eenvoudigere route voor cliënten, waarbij cliënten altijd centraal terecht kunnen bij het loket van Voorschoten Voor Elkaar. De armoederegisseur zal hierbij de cliënten helpen om bij de juiste instantie terecht te komen. Ook gaan we aan de slag om te zorgen dat cliënten niet bij iedere instantie opnieuw al de administratie moet overhandigen.

Om bovenstaande meer ruchtbaarheid te geven en tevens energiearmoede effectief te kunnen aanpakken moeten we de doelgroep weten te bereiken door passende communicatie. Het succes wordt mede bepaald door de juiste benadering. Een groot deel van de doelgroep is lastig te bereiken via de reguliere communicatiekanalen van de gemeente. Daarom kiest de gemeente ervoor om de maatregelen onder de aandacht te brengen bij de eigen loketten, zoals de schuldhulpverlening en de sociale partners. Maar ook sportclubs, buurthuizen en huisartsen kunnen een rol spelen. Daarnaast zetten we actieve methodes in, bijvoorbeeld informatieavonden, of huis aan huis verspreiden van flyers of brieven.

Planning

Onderstaand de planning van de aanpak energiearmoede per activiteit, zoals ook omschreven in bovenstaande tekst. Uitgangspunt blijft zo snel mogelijk, echter de uitvoering moet ook goed zijn, met duidelijke afspraken tussen partners.

Projectonderdeel	2022	2023			
	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Spoor 1: Energiebesparing					
Ontwikkelen lokaal fix-team	Vorbereiding		Uitvoering		
Isolatie woningen	Vorbereiding		Uitvoering		
Spoor 2: (Inkomens)ondersteuning					
Energietoeslag	Uitvoering				
Tijdelijk gemeentelijk noodfonds	Verkenning	Uitvoering			
Warme ruimte gemeente	Verkenning / voorbereiding	Uitvoering			
Spoor 3: Ondersteuning (sport)verenigingen en organisaties					
Inventarisatie energiekosten	Uitvoering	Onbekend			

Financiën

In bijgaande tabel staat een overzicht van de financiën per spoor en maatregel. Spoor 1 kan volledig gedekt worden uit reeds beschikbare SPUK middelen. Bij spoor 2 kunnen we starten vanuit beschikbare middelen. SUN Leiden heeft aangegeven met de voor hen reeds beschikbare middelen ook noodhulp uit te kunnen voeren aan Voorschotense inwoners. Wanneer het volume aanmeldingen vanuit Voorschoten stijgt, of bij additionele vraag aan dienstverlening vanuit Voorschoten houden we rekening met een bedrag van € 50.000 wat de gemeente beschikbaar moet hebben om op basis van nacalculatie bij te leggen. Hiervoor komt het college met een voorstel naar de raad. Bij niet uitgeven van deze middelen zal het restant terugvloeien naar de gemeente. In het geval dit bedrag niet toereikend blijkt, volgt een additioneel voorstel naar de raad op een later moment.

Voor extra compensatie van energiekosten bij onze maatschappelijk partners waar we warme ruimten gaan inrichten wordt op een bedrag gerekend van € 18.000. Ook hier kunnen we starten binnen de huidige middelen, maar zal het college met een additioneel raadsvoorstel komen eerste raad van het nieuwe jaar.

Eventueel extra kosten met betrekking tot communicatie en betere afstemming dienstverlening staan niet genoemd in onderstaande tabel. Maar worden gedekt uit bestaande middelen communicatie in samenwerking met maatschappelijk partners.

Spoor 1: Energiebesparing	Bedrag	Dekking
Projectleider <ul style="list-style-type: none">• Coördinatie• Werving & planning• Begeleiding in-, door- en uitstroom	€ 48.000	SPUK energiearmoede
Hoofd fixer	€ 50.000	SPUK energiearmoede
Leerling + vrijwilligers	€ 32.000	SPUK energiearmoede
Communicatie	€ 25.000	SPUK energiearmoede
Inzet ketenpartners	€ 33.000	SPUK energiearmoede
Grote isolatiemaatregelen	€ 85.000	SPUK energiearmoede
Onvoorzien (10%)	€ 30.292	SPUK energiearmoede
Totaal	€ 303.292	SPUK energiearmoede
Spoor 2: (Inkomens)ondersteuning huishoudens		
Energietoeslag	N.t.b.	Rijksmiddelen
Tijdelijk gemeentelijk noodfonds	€ 50.000	Raadsvoorstel volgt, start is mogelijk

Warme ruimtes gemeente	€ 18.000	Raadsvoorstel volgt, start is mogelijk
Spoor 3: Ondersteuning (sport)verenigingen en organisaties		
Inventarisatie energiekosten	N.t.b.	N.t.b

Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders,

A. R. de Graaf,
gemeentesecretaris

drs. N. Stemerding,
burgemeester

Deze brief is digitaal vastgesteld. Hierdoor staat er geen fysieke handtekening in de brief.